open kale ikus-entzuleak

Itxiera txostena

2025eko pilotua

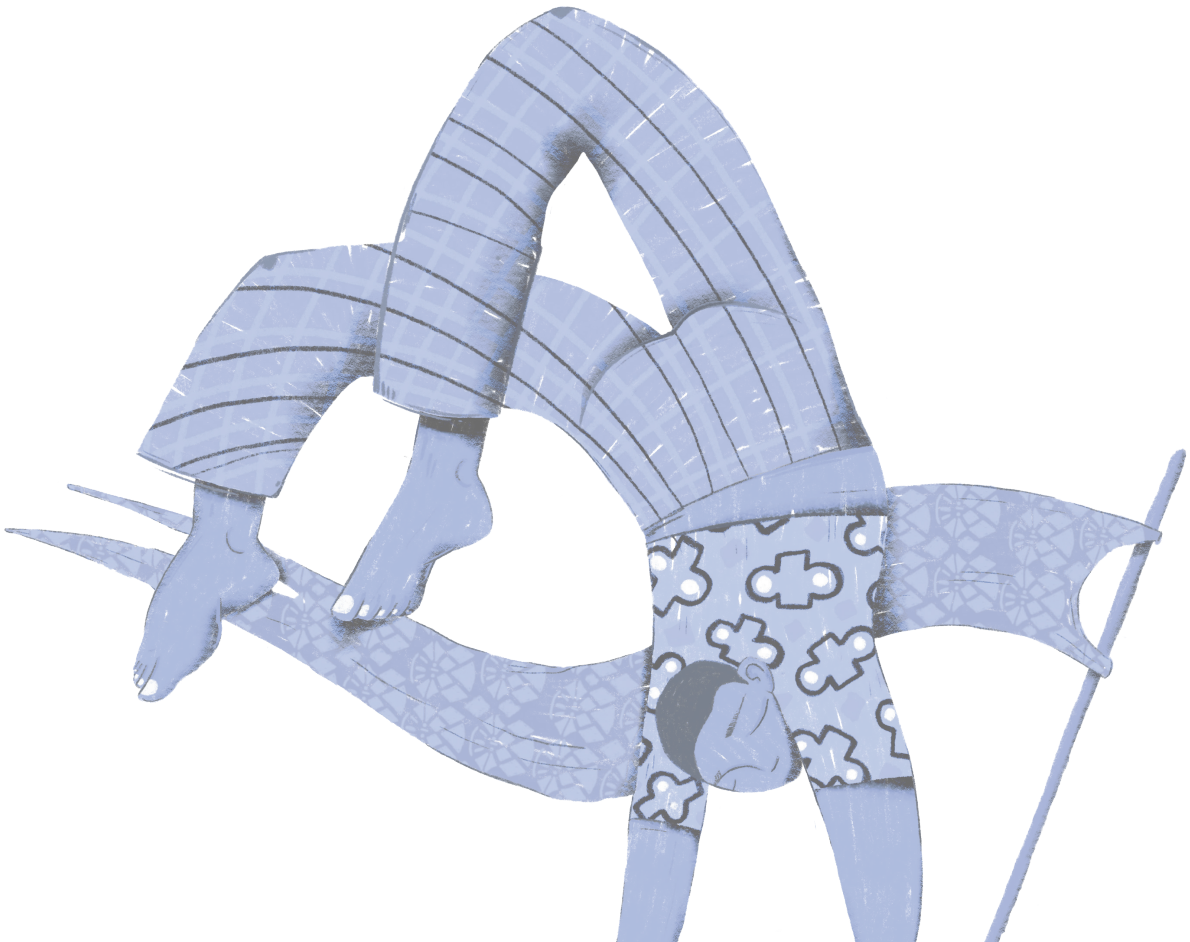

aurkibide

orrialdea

01 — 01. pilotuaren testuingurua eta helburuak

02 — 02. saioaren metodologia

03 — 03. aurkikuntzak lan-ildoaren arabera

08 — 04. zeharkako ondorioak

11 — 05. gomendio operatiboak

13 — 06. proposatutako hurrengo urratsak (2025 - 26)

14 — 07. “Olentzerori gutuna”

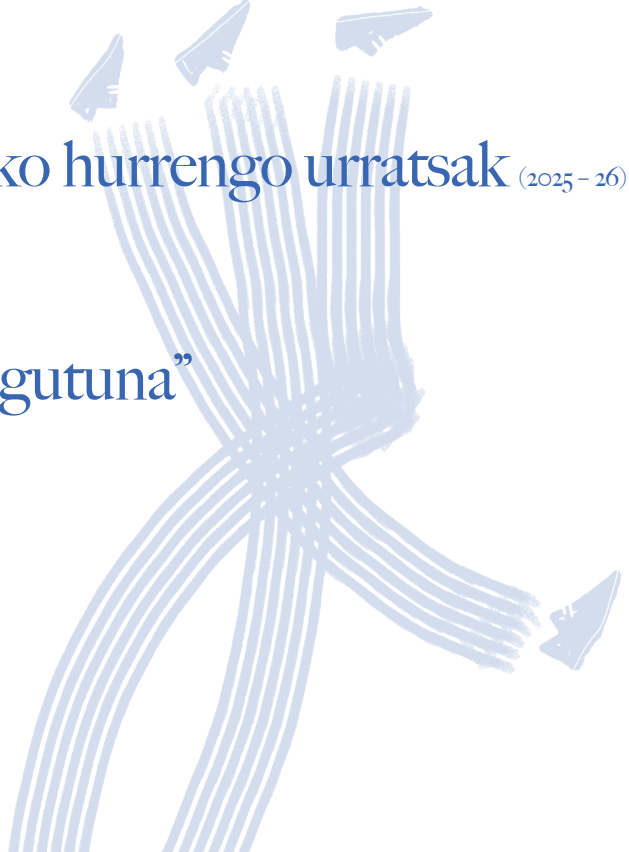

I. pilotuaren testuingurua eta helburuak

Hasteko, testuingurua azaldu nahi dugu, eta azaldu nahi dugu kultura-bitartekotza kultura-bizitzarako sarbidea eta parte-hartzea errazteaz gain, pertsonen agentzia kritikoa ere bultzatzen duen, eta hezkuntza, berdintasuna, gizarte-zerbitzuak edo hirigintza bezalako eremuen arteko gurutzaketa sustatzen duen jardunbidea dela, kultura-jardunbidea zeharkako ardatz bihurtuz. Horregatik, ikuspegi horretatik, bitartekaritzak espazioak, jakintzak eta esperientziak lotzen dituen lotura gisa jokatzen du, eta, horrela, kultura gizartea artikulatzeko oso tresna baliotsu bihurtzen den lurralde partekatua sortzen du.
Adierazi nahi dugu, halaber, saioaren helburua truke-gune bat irekitzea izan zela, pilotuan parte hartzen duten konpainien eta eragileen esperientziak jasotzeko, haien gertaerak, zailtasunak eta ospakizunak aipatuz, bai eta desioak eta hurrengo urratsak proiektatzea ere, kultura-bitartekaritza iraunkorrago, egituratuago eta lurraldeetan kokatuagorantz.

Prozesuan zehar, kultura-bitartekaritzako hiru ibilbide osagarri landu dira:

1 emanaldi osteko solasaldiak

ikus-entzuleekin elkartzeko eta gogoeta egiteko espazio gisa.

2 tailerrak

esperientzia eszenikoa praktikatik eta elkarrizketatik zabaltzen duten tailerrak

3 ko-sorkuntza prozesuak

esanahia eta kultura-ekintza modu kolektiboan eraikitzera bideratuak.

2. saioaren metodologia

Puntu honetan, azaldu nahi dugu saioa metodologia parte-hartzaile eta gogoetatsutik diseinatu zela, pilotuan inplikatutako eragileen arteko truke horizontala bultzatzera bideratuta. Horrela, bitartekaritza bere dimentsio kontzeptual eta operatiboan jarri zuten esparru teoriko-praktikoko uneak, esperientziak, ikaskuntzak eta etorkizuneko perspektibak partekatu ziren lan kolektiboko espazioekin konbinatzen zirela ziurtatu genuen

Dinamika hiru alditan egituratu zen:

irekiera

Saioari ekiteko testuingurua eta gakoak eskaini zituen irekiera komuna.

gaikako hiru aretotan egindako lana

gidoi berak gidatua — Gertaerak → Zailtasunak → Ospakizunak—, begiraden eta bizipenen aniztasuna hari gidari partekatutik jasotzea ahalbidetu zuena.

bateratze-lana eta itxiera kolektiboa

"Olentzerori eta Mari Domingiri gutuna" izenekoaren inguruan egituratua. Gutun horretan, parte-hartzaileek euren etorkizuneko nahiak adierazi zituzten, Artekale barruan kultura-bitartekaritzako jardunbideak jarraitzeko eta indartzeko.

3. aurkikuntzak lan-ildoaren arabera

3.1 emanaldi osteko solasaldiak

Badakigu emanaldi osteko solasaldiak artisten eta ikus-entzuleen arteko topaketa zuzeneko espazio gisa sortu zirela, obraren inguruko inpresioak, sentsazioak eta galderak partekatzeko. Normalean bere helburua beti izan da esperientzia eszenikoa antzezpenetik haratago zabaltzeko lehen pauso bat ematea, ikuskizunean parte hartu duten pertsonekin elkarrizketa, pentsamendu partekatua eta komunitate izaera sortuz.
Pilotuan zehar memorien eta saioaren feedbackaren bidez jaso ahal izan dugun bezala, konpainiek eta bitartekariek espazio horien balioa nabarmendu dute, eta horiek behar bezala garatzeko funtsezko zenbait faktore identifikatu dituzte. Hurrengo atalean ikusiko ditugu, metodologian proposatzen ditugun gertaera, zailtasun eta ospakizunen eskema kontuan hartuta:

gertaerak

- **Ikus-entzuleekin izandako zuzeneko topaketaren** oso balorazio positiboa.

- Emaitza hobeak:
  - Solasaldia emanaldiaren **hasieran iragartzen** denean.
  - **Amaierako agurra egin eta berehala** hasten denean, unean uneko energia aprobetxatuz

zailtasunak

- **Ingurune irekiek** (plazak, terrazak, zarata, zirkulazioa) fokua eta entzutea zailtzen dute.
- **Ordutegi kaskarrek** (eguerdia, adibidez) ikus-entzuleen egonaldia murrizten dute.
- **Formatuaren eta obraren arteko desdoikuntza**: pieza batzuek bitartekaritza edo interakzioa barne hartzen dute, solasaldia erredundantea eginez.
- **Alderdi logistikoek** (jantziak aldatzea, 5-10 minutuko etenaldiak) eten egiten dute jarraitutasun emozionala.

ospakizunak/Ikaskuntzak

- **Kalea** solasaldiak artearen dimentsio publikoa handitzen duen espazio **demokratiko eta bizi gisa** onartzea.
- **Bitartekariaren irudia** baloratzea elkarrizketari eusteko, batez ere emanaldiaren osteko lehen minutuetan.
- **Inguruneko baldintzak zaintzearen** garrantzia (akustika, espazioaren kokapena, hurbiltasuna).

iradokitako gutxieneko baldintzak

- **Komunikazioa**: solasaldia hasieran iragartzea eta elkargunea seinaleztatzea.
- **Jarraitutasuna**: 0-2 minututan hasi; artistek aldatzeko beharra badute, bitartekariak irekiko du espazioa.
- **Espazioa: mikro-eremu erdi-gordea** sortzea (zirkuluerdia, oinarrizko euskarri akustikoa), terrazak edo zarata-eremuak saihestuz.
- **Iraupena: 12 eta 20 minutu** artean, itxiera argiarekin.
- **Alternatibak**: obra parte-hartzailea denean, solasaldiaren ordez **ekintza labur edo mikrodinamiko bat** egitea (adibidez, jolas gidatu bat edo parte hartzeko dinamika bat).

3.2 tailerrak

Tailerrei dagokienez, **topaketa praktiko eta gogoetatsurako** gune gisa proposatu ziren, eta horietan ikus-entzuleek modu aktiboan esperimentatu ahal izan zituzten obretan zeuden lengoaiak, metodologiak edo gaiak, artistekin izandako topaketa luzeago eta praktikoagoari esker. Garrantzitsua da adieraztea, jarduera osagarri batetik haratago, parte-hartzaileen parte-hartzea eta inplikazioa sakonago sustatzeko helburua izan zutela.
Azpimarratzekoa da zenbait kasutan tailerrak emanaldi osteko solasaldi edo jarduerekin batera antolatu zirela, eta horrek **formatu hibridoak** sortu zituela, entzute eta truke aldetik bereziki aberatsak. Gertaera hori potentzialtasuna duen eta berrikusi behar den formatu gisa jaso dezakegu.

gertaerak

- **Tailerra + formatu txikiko solasaldia** konbinazioak **intimitatea** eta elkarrizketaren **sakontasuna** erraztu zituen.
- Jarduera hobea **dagoeneko eratuta dauden taldeekin** (eskolak, elkarteak, kolektiboak) eta **parte-hartzaile kopuru erabilgarriarekin**.

zailtasunak

- **Deialdi azkarrek** parte-hartzea murriztu zuten; kasu batzuetan hori positiboa izan zen, abegikortasun handiagoa sortu zelako.
- Ikus-entzuleen **adinetara, profiletara eta itxaropenetara argiago egokitzeko** beharra.
- **Hiri-espazio irekia** ez da beti egokiena izan tailerraren berezko dinamiketarako, batez ere fase introspektibo edo kolaboratiboetan.

ospakizunak/Ikaskuntzak

- Ikus-entzuleekiko lotura indartu egiten da tailerra **erakustokitik gertu** egiten denean eta **obra ikusteko gonbidapena** berariaz jakinarazten denean.
- Tailerraren prozesuaren eta esperientzia eszenikoaren arteko **hurbiltasun tenporala eta emozionala** baloratzen da.

Iradokitako gutxieneko baldintzak

- **Taldearen aurretiko diagnostikoa:** adina, erritmoa, laguntza-beharrak eta gomendatutako ahalmena (10-20 pertsona dispositiboaren arabera).
- **Espazio egokia:** barrualdea edo gune babestua, jarduerak hala eskatzen badu.
- **Zubi argia emanaldiarekin:** pasea + gonbidapena + azken oroigarria.
- **Dokumentazio arina eta esanguratsua:** baimendutako argazkiak, hiru ikaskuntza-ohar eta zenbait aipamen adierazgarri.

3.3 ko-sorkuntza

Oraingo honetan, ko-sorkuntzako prozesuak tokiko konpainia eta kolektiboek elkarrekin kontakizun bat, ekintza bat edo pieza partekatu bat eraikitzen duten lankidetza artistiko eta komunitarioko esperientzia gisa planteatu ziren. Horrela, ikus-entzule-artista harreman tradizionala gainditu nahi izan dugu, eta, horrela, parte-hartze aktiboa eta sormen prozesuko kide izatearen sentimendua sustatu.
Jarraian ikusiko dugun bezala, pilotuaren esparruan potentzial handiko proposamenak sortu ziren, hainbat kasutan denbora mugatuek proposamen horien aukera baldintzatu zuten arren. Aurreko bi kasuetan egin dugun bezala, prozesuaren funtsezko alderdi bakoitzari erreparatuko diogu:

gertaerak

- Diseinuan eta helburuetan asmo handiko proposamenak aurkeztu ziren.
- Denbora laburreko testuinguruetan, ekimenen ondorioz tailer edo ekintza puntualak egin ziren, lankidetza-izpirituari eutsiz, baina ibilbide laburragoarekin.

zailtasunak

- Epe laburretan talde espezifikoak osatzeko zailtasuna.
- Jarraitutasuna eta ikusgaitasuna erraztuko lukeen tokiko sare sendorik edo laguntzeko figura instituzionalik ez izatea (jaialdia, udala).
- Konpainiaren eta kolektiboaren artean hasieratik partekatutako helburuak definitzeko beharra, itxaropenak eta erantzukizunak orekatzeko

ospakizunak/Ikaskuntzak

- Inplikazio eta pertenentzia-sentipen handiagoa lan-espazioak erakusketa-lekutik gertu daudenean.
- Artisten eta komunitateen arteko jarraitutasunerako eta elkarrekiko zaintzarako nahia nabarmentzen da.
- Ko-sorkuntza elkarrekiko ikaskuntzarako eta tokiko kultura-sarea indartzeko gune gisa finkatzen da.

iradokitako gutxieneko baldintzak

- 6-10 asteko egutegi jarraitua, mugarri argiekin: ezagutu → egin → erakutsi → itzuli.
- Lurralde-aliantzak: prozesua koproduzitu eta lagunduko duen erreferente komunitario bat izatea (zentro zibikoa, elkartea, eskola).
- Hasieratik definitutako rolak: sorkuntza, bitartekaritza eta koordinazioa.
- Itxiera publikoa eta itzulera komunitateari, prozesua eta haren ikaskuntzak ospatuz.

4. zeharkako ondorioak

Ibilbide desberdinetan partekatutako esperientziatik abiatuta (solasaldiak, tailerrak eta ko-sorkuntza prozesuak), **zeharkako zenbait ikaskuntza** atera ahal izan ditugu, etorkizunean kultura-bitartekaritzako jardunbideak bideratzeko. Garrantzitsua da adieraztea ondorio horiek ez direla itxiera gisa planteatzen, kultura-bitartekaritzako eredu jasangarriago, kokatuago eta eraldatzaileagoetan sakontzen jarraitzeko printzipio-multzo gisa baizik.

testuinguruak garrantzia du

- Lekua, ordua eta koadratzea aukeratzeak eragin erabakigarria du emaitzan.
- Espazio eta une egoki batek inpaktu handiagoa sortzen du aukeratutako formatuak berak baino.
- Jardueraren diseinua bezain garrantzitsua da bitartekaritza lurraldearen eta haren erritmoen arabera pentsatzea.

"Checklist"-a saihestea

- Bitartekaritza ez da izapide bat, ezta bete beharreko laukitxo bat ere.
- Nahita egindako diseinua eskatzen du, helburu artistikoarekin eta bilatzen den inplikazio-mailarekin koherentea.
- Gakoa loturaren kalitatean dago, ez egindako ekintzen kopuruan.

bitartekaritza-baliabideak zabaltzea

- Formatuen errepertorioa zabaltzea proposatzen da, parte-hartzea dibertsifikatzeko:
  - Deribak, mikrojardunbideak, laborategi irekiak, paseo performatiboak, entzuteko objektuak, ahots-kabinak...
- Aniztasun horri esker, bitartekaritza testuingurura, ikus-entzuleetara eta obraren izaerara egokitu daiteke.

Eragileen arteko koordinazioa

- Funtsezkoa da jaialdia/udala, konpainia eta erreferente komunitarioa artikulatzea.
- Funtziona dezan, hauek behar ditu:
  - Elkar ezagutzeko aldez aurreko denborak.
  - Ahal denari buruzko itxaropen errealistak.
  - Komunikazio-protokolo argia eta etengabea.

artisten eta komunitateen zaintza (funtsezkoa)

- Bitartekaritzak prekarizazioa saihestu behar du, eta hauetan eutsi:
  - Denbora egokietan.
  - Bidezko ordainsarietan.
  - Eta akonpainamendu instituzional eta afektiboan.
- Zaintza bitartekaritzaren esanahiaren parte da: zaintzarik gabe ez dago loturarik, eta loturarik gabe ez dago eraldaketarik.

zentzuzko ebaluazioa

- Inpaktu sinbolikoak, erlazionalak eta emozionalak atzematea ahalbidetuko duten tresna kualitatiboak txertatzea.
- Esperientzia "mugatzen" duten neurketa zurrunak saihestea.
- Zer egin zen ez ezik, zer aldatu zen, zer ikasi zen eta prozesuan zer ireki zen ebaluatzea.

5. gomendio operatiboak

Pilotuan lortutako ikaskuntzetatik abiatuta, txosten honetan zenbait orientabide praktiko proposatzen ditugu, etorkizunean aktibatuko diren bitartekaritza-ildoen plangintza errazteko. Argitu behar da gomendio horiek aurreko esperientzietan ikusitako elementu erabakigarrienak jasotzen dituztela, irizpide operatiboen itzulpena egiteko eta, testuinguruaren arabera, dispositibo bakoitzaren inguruan hurrengo urratsak ematen laguntzeko.

5.1 testuinguruaren ara berako diseinua

- Espazioa: ireki eta zaratatsua → solasaldia saihestu; mikrodispositibo parte-hartzailea aukeratu.
- Ordutegia: otorduak/siesta → formatu laburrak; arratsaldez → solasaldi edo tailer laburra; goizeko eskolak → eskola-aliantza.
- Tokiko lotura: txikia bada → ekitaldiaren aurretik komunitateko erreferentea aktibatu.

5.2 formatu bakoitzeko gutxieneko baldintzak

- Solasaldia: iragarpena hasieran; jarraitutasuna; mikroespazioa; ageriko bitartekaria; 12–20'.
- Tailerra: eratutako taldea; 60–90'; helburu argia; emanaldiarekiko zubia.
- Ko-sorkuntza: 6-10 aste; egutegia eta rolak; tokiko erreferentea; itxiera publikoa.

5.3 ebaluazio “arina”

- Aurretik: asmoa eta arrakastaren 3 adierazle (adibidez, iraunkortasuna, ahotsen aniztasuna, entzutearen kalitatea).
- Bitartean: parte hartzeko zenbaketa erraza; lekuan lekuko-oharrak; 2-3 hitzordu.
- Ondoren: galdera bati buruzko mini-inkesta (“zer eramango duzu?”) + tokiko eragileari itzultzea.

5.4 baliabideak eta finantzaketa

- Bitartekaritzarako partida espezifikoa (ez kendu teknika/erakusketatik).
- Bitartekaritza eta koordinazio komunitariorako ordainsariak.
- Ildo posibleak: kultura + hezkuntza + berdintasuna + gizarte-zerbitzuak (ko-finantzaketa).

6. proposatutako hurrengo (2025/26) urratsak

Une honetan garrantzitsua da datorren urterako ekintza-jarraibideak zehazten joatea. Puntu honetan, pilotuaren ikaskuntzak sendotzeko eta proiektatzeko ekintza-ildoak planteatzen ditugu:

1. Artekaleko bitartekaritza-politika definitzea (printzipioak, gutxieneko estandarrak eta bitartekaritza-dispositiboak).
2. Jaialdiei/udalei zuzendutako deialdia, erantzukidetasunez atxikitzeko (aurrekontua eta gutxieneko denborak).
3. Baldintza material egokiak udalerri bakoitzeko (baldintza akustikoak, itzala, altzariak).
4. Kaleko bitartekarientzako prestakuntza programa laburra.
5. Ko-sorkuntza pilotu luzea lagundutako ebaluazioa duten 2 udalerritan. Asmoa bi errealitate dituzten bi udalerritan ezartzea, errealitateak kontrastatzea eta ikaskuntza konparatiboak sortzea litzateke.

7. “Olentzerori gutuna”: desio partekatuak

Saioaren amaiera sinboliko gisa, desioen narrazio moduko bat egin genuen, parte-hartzaileen nahiak jaso zituen “Olentzerori eta Mari Domingiri gutuna”. Hau ez da eskaeren zerrenda soila, gutun horrek asmo, jarraitutasun eta sustraitze komunitarioa duen bitartekaritza kulturalean sinesten duen eta kaleak guztion gozamenerako espazio librea izaten jarraituko duen etorkizuneko ikuspegi kolektiboa islatzen du.

- Bitartekotza egiteko benetako borondatea: komunitatea sortzeko benetako nahia, ez bakarrik deialdietan puntuatzea.
- Jardunbide artistikoen jarraitutasuna eta presentzia iraunkorra egutegi komunitarioetan.
- Baliabide eta denbora gehiago; administrazioen presentzia aktiboa foroetan, entzutean eta finantzaketan.
- Kale bizia: askatasuna, iragazkortasuna eta sendatzeko ahalmena zaintzea; ez etxekotzea.
- Inpaktu soziala: biztanleriak tresna artistikoak bereak balira bezala sentitzea; sare komunitarioa indartzea.

open kale
ikus-entzuleak

Ideia eta koordinazioa: Artekale
Proiektuaren deseinua: Jemima cano
Kerketa eta txostena: Pedagogías invisibles
Finantziaketa: Kultura eta Hizkuntza Politika Saila